

Педагогічна діагностика в
роботі корекційного педагога з
дітьми раннього віку з
порушеннями психофізичного розвитку

Ірина Гладченко

*канд. пед. наук., с.н.с. відділу освіти дітей
з порушеннями інтелектуального розвитку
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України*

Важко уявити усвідомлену та цілеспрямовану професійну діяльність педагога без педагогічної діагностики (DS)

Діагностична діяльність постає початковим етапом педагогічного проектування, що сприяє визначенню актуальних освітніх завдань, індивідуалізації освітнього процесу, та завершує ланцюжок з вирішення цих завдань, оскільки спрямована на виявлення результативності освітнього процесу

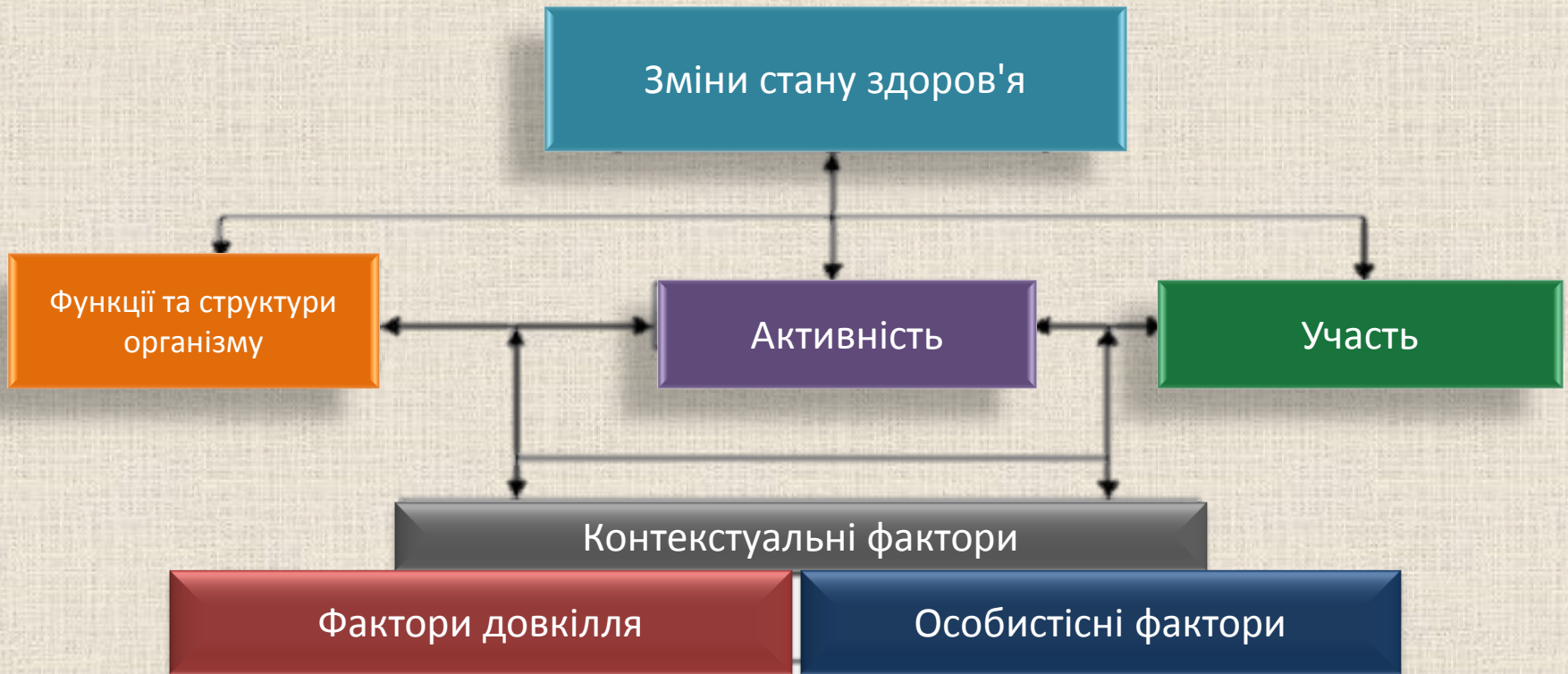
Взаємодія та спілкування дитини раннього віку з близькими дорослими -

базова умова для її повноцінного когнітивного, емоційного, соціального, особистісного розвитку, що сприяє присвоєнню культурно-історичного досвіду (соціалізації), а також детермінанта *формування прихильності*

**Обмеження
життєдіяльності,**
відповідно до МКФ-ДП,
включають порушення
структури і функцій організму,
а також обмеження
активності і обмеження
можливості участі в
соціальних ситуаціях

Оцінювання за МКФ-ДП - оцінювання наявних у дитини навичок, обмежень активності та участі, порушень функцій і структур організму, а також анализ факторів оточення й особистісних факторів

Діти з порушеннями психофізичного розвитку (ППР) – це діти, котрі мають різnorodні відхилення (психічні та фізичні), що обумовлюють порушення природнього перебігу їхнього загального розвитку та призводять до обмежень життєдіяльності

- ❖ Вроджені та набуті порушення розвитку.
- ❖ Захворювання, що призводять до порушень розвитку.
- ❖ Діти групи біологічного та соціального ризику

Патологія немовлят, що може обумовлювати поступове відставання актуальних досягнень життєдіяльності стосовно вікового нормативу

Енцефалопатії гіпоксично-ішемічного або травматичного генезу, комбіноване ураження ЦНС середньотяжкого ступеня в перинатальному періоді

Внутрішньочерепна гіпертензія, порушення біоелектричної активності, кістозні утворення)

Низький гестаційний вік і низька маса тіла дитини при народженні

Комбіновані хвороби органів і систем (дихання, ССС, шлунково-кишкового тракту, ОРА, зору або слуху)

ПОКАЗНИКИ БАЛАНСУ ТА ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ У НЕМОВЛЯТ І МАЛЕНЬКИХ ДІТЕЙ

за Эльсом та Бразельтоном (Als, Brazelton)

Показники	Стан дитини		
	Відкритість та зосередженість	Перевантаження з можливістю саморегуляції	Перевантаження з неможливістю регуляції без допомоги дорослого
Фізіологічні	▪ Рівномірне дихання; ▪ Рожева шкіра	▪ Дитина зіває, привдихує, чихає; ▪ Кривляється (гримаси)	▪ Нерівномірне дихання, затримка дихання; ▪ Почервоніння мармурова, або занадто бліда шкіра; ▪ Позиви до блювоти, відригування (у немовлят)

Показники	Стан дитини		
	Відкритість та зосередженість	Перевантаження з можливістю саморегуляції	Перевантаження з неможливістю регуляції без допомоги дорослого
Рухові	▪ Голова повернута у бік співрозмовника; ▪ Притискається до дорослого; ▪ М'які, достатньо модульовані рухи; ▪ Ненапружене положення тіла, рівномірно розподілений по всьому тілу тонус м'язів	▪ Вчіплюється руками (наприклад, в одягу); ▪ Руки або ноги притиснуті одна до одної; ▪ Рука знаходиться у роті, притиснута до голови або вуха; ▪ Рука притиснута до тіла, водить рукою по тілу; ▪ Смокче палець, соску	▪ Тіло мимовільно випрямляється; ▪ Пальці руки розставлені та підняті догори; ▪ Відхиляється усім тілом, відвертається; ▪ Стукає ручками; ▪ Відводить, відштовхує руки дорослого; ▪ Завмирає усім тілом

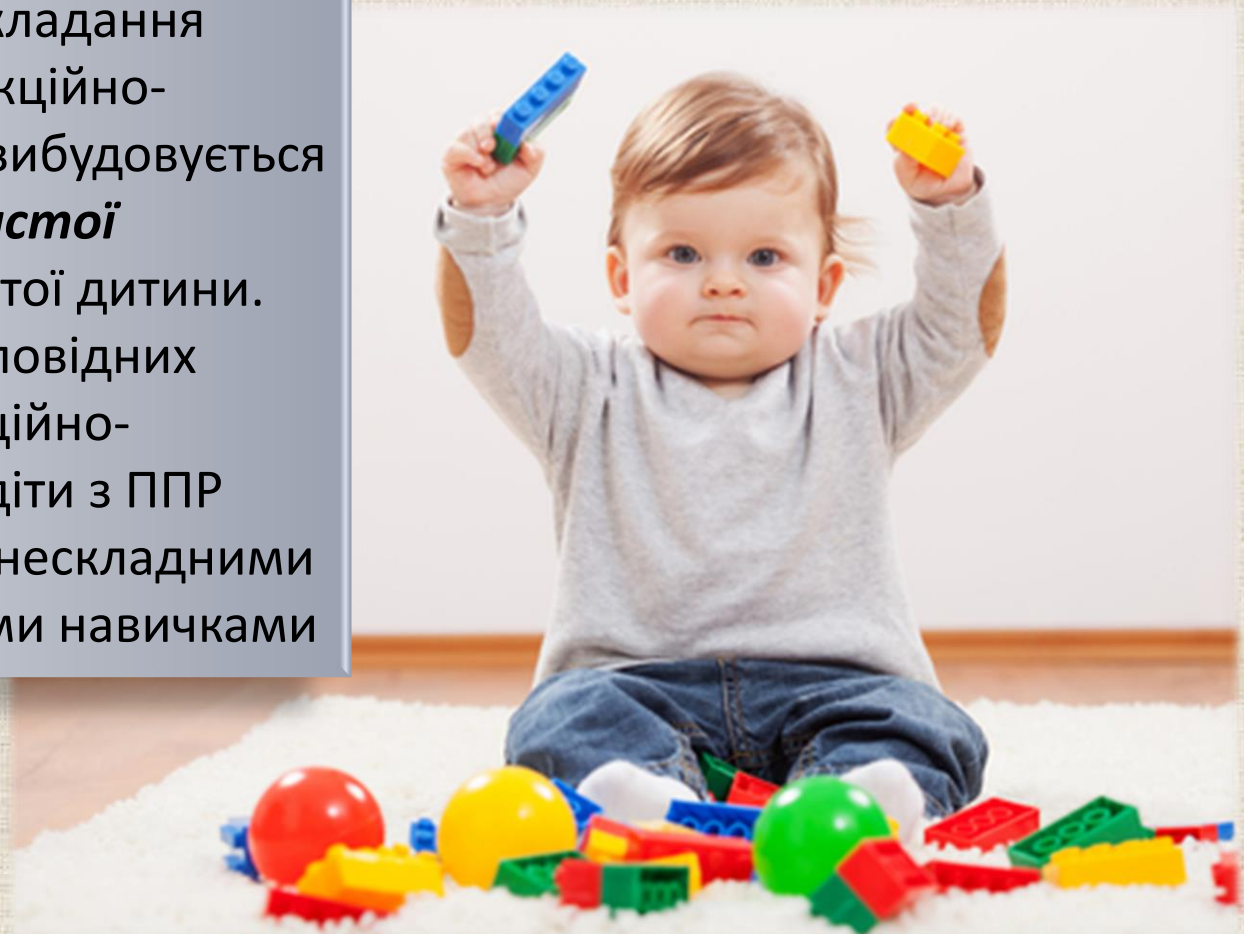

Показники	Стан дитини		
	Відкритість та зосередженість	Перевантаження з можливістю саморегуляції	Перевантаження з неможливістю регуляції без допомоги дорослого
Сон та неспання (збудження та врівноваження)	▪ Дитина бадьора та уважна; ▪ Стійкий емоціональний баланс; ▪ Добре витримує незначні зміни ситуації та невелике напруження	▪ Частково бадьора та уважна, частково втомлена та неспокійна	▪ Нестійкий емоціональний баланс (часті зміни поведінки); ▪ Дрімота; ▪ Випучування очей, завмирання погляду; ▪ Хникання, плач

Показники	Стан дитини		
	Відкритість та зосередженість	Перевантаження з можливістю саморегуляції	Перевантаження з неможливістю регуляції без допомоги дорослого
Взаємодія	▪ Шукає поглядом контакту з дорослим, контактує та підтримує; ▪ Посміхається, сміється; ▪ Демонструє відкритість, активність, зацікавленість	▪ Обличчя без будь-якого виразу; ▪ Відводить погляд; ▪ Часто блимає очима, відводить очі	▪ Недоступна для спілкування; ▪ Збуджена, занадто бадьора

Кожна дитина має свій темп, динаміку розвитку, різні можливості у засвоєнні нового. Тому навчання повинно бути індивідуально орієнтованим. Стратегія та тактика складання індивідуального корекційно-педагогічного плану вибудовується з урахуванням **«особистої ситуації»** окремо взятої дитини. При використанні відповідних систематичних корекційно-педагогічних заходів діти з ППР здатні до оволодіння нескладними життєво-орієнтованими навичками

Практичне значення DS оцінювання

**З'ясування стану
життєдіяльності дитини**

**Знання актуальних та
потенційних
психофізичних
можливостей дитини**

Встановлення «стартового» рівня розвитку дозволить його регулювати та прицільно впливати на формування тих процесів, які найбільше цього потребують, обирати адекватні педагогічні технології, відслідковувати динаміку та становлення функцій

***Методи педагогічної
діагностики***

Формалізовані методи

Тести, опитувальники, методи
проективної техніки та
психофізіологічні методи

Малоформалізовані методи

Спостереження, бесіда,
аналіз продуктів дитячої
діяльності

Формалізовані методи

Для них характерні певна регламентація, об'єктивізація процедури обстеження або випробування (чітке дотримання інструкцій, суворо зазначені способи пред'явлення стимульного матеріалу, невтручання дослідника у діяльність досліджуваного тощо), стандартизація (встановлення однаковості проведення обробки та представлення результатів діагностичних експериментів), надійність та валідність.

Ці методики надають можливість зібрати діагностичну інформацію за відносно короткий термін та якісно й кількісно порівняти отримані результати

Малоформалізовані методи

Ці методи надають досить цінні відомості про дитину, особливо у разі, коли предметом вивчення постають такі явища, що складно піддаються об'єктивізації (наприклад, ціннісні орієнтації, відношення дитини до різноманітних явищ) або є надзвичайно варіативними за власним змістом (динаміка інтересів, станів, настроїв тощо).

Високий рівень культури проведення під час спостереження, бесіди з дітьми мінімізує впливи випадкових та побічних факторів на результати діагностики

В якості додаткових методів використовуються аналіз продуктів дитячої діяльності, прості тести, спеціальні діагностичні ситуації

Тривалість DS обстеження

Протягом перших трьох місяців життя – 5–7 хв.

Друга половина першого півріччя життя – 10–15 хв.

Друге півріччя першого року життя – 15–20 хв.

Другий рік життя – 20–30 хв.

Третій рік життя – 30–40 хв.

**Педагогічна діагностика
досягнень дитини
спрямована на вивчення:**

- діяльнісних умінь дитини;
- інтересів, уподобань, здібностей дитини;
- особистісних особливостей дитини;
- поведінкових проявів дитини;
- особливостей взаємодії дитини з однолітками;
- особливостей взаємодії дитини з дорослими

Принципи педагогічної діагностики

Принцип об'єктивності

Прагнення до максимальної об'єктивності в процедурах і результатах діагностики, уникнення в оформленні діагностичних даних суб'єктивних оціночних суджень, упередженого ставлення

Правила:

- Відповідність діагностичних методик віковим і особистісним особливостям дитини.
- Фіксація всіх проявів особистості дитини.
- Зіставлення отриманих даних з даними інших педагогів, батьків.
- Уточнення отриманого фактичного матеріалу при проведенні діагностики.
- Постійний самоконтроль педагога за своїми власними емоціями, симпатіями і антипатіями, які часто суб'єктивують фіксацію фактів; розвиток педагогічної рефлексії

Принцип цілісного вивчення педагогічного процесу

Передбачає: для того щоб оцінити загальний рівень розвитку дитини, необхідно мати інформацію про різні аспекти її розвитку: соціальний, емоційний, розумовий, фізичний, художньо-творчий

Принцип процесуальності

Правила:

- не обмежуватися окремими «зрізами станів», оцінками без виявлення закономірностей розвитку;
- враховувати гендерні та соціокультурні особливості індивідуально-особистісного становлення дитини;
- забезпечувати безперервність вивчення в природних умовах педагогічного процесу

Передбачає вивчення явища в розвитку (динаміці)

Принцип компетентності

Означає прийняття педагогом рішень тільки з тих питань, за якими він має спеціальну підготовку; заборону в процесі та за результатами діагностики на будь-які дії, що можуть прозвести до негативних наслідків

Цей принцип розкривається:

- у правилах співпраці (згода, добровільність участі в діагностиці);
- у безпеці для випробуваного застосовуваних методик;
- у доступності для педагога діагностичних процедур і методів;
- у виваженості й коректному використанні діагностичних відомостей (розумної конфіденційності результатів діагностики)

A close-up photograph of a young child with brown hair, wearing a blue t-shirt, crawling on a colorful mat. The child is looking upwards and to the right with a wide, joyful smile. In the background, there are colorful toys and a white object, possibly a toy airplane. A pink banner with white text is overlaid on the top right of the image.

Принцип персоналізації

Вимагає від педагога в діагностичній діяльності виявляти не лише індивідуальні прояви загальних закономірностей, але також індивідуальні шляхи розвитку, а відхилення від норми не оцінювати як негативні без аналізу динамічних тенденцій становлення

Як здійснювати процес діагностування?

Перший етап - проєктувальний

Визначаємо цілі (мету та завдання) діагностики.

(Наприклад, оцінити прояви активності, індивідуальні особливості)

Визначаємо методи діагностики.

У педагогічній діагностиці основними методами є включене спостереження та нестандартизовані бесіди з дітьми (батьками).

Також використовуються діагностичні ситуації, що фактично провокують діяльність дитини, яку хотів би поспостерігати педагог

Другий етап - практичний

Проведення діагностики

Для цього необхідно визначити відповідальних, позначити час і тривалість діагностики, а також способи фіксації результатів (запис у блокноті, на діагностичних картках, на диктофоні, відеокамері тощо).

Третій етап - аналітичний

Аналіз отриманих фактів, отримання кількісних даних дозволяє встановити, чому результат тієї чи іншої дитини відрізняється або не відрізняється від її попереднього результату, від результатів інших дітей або ж істотно відхиляється від норми. На основі аналізу визначаються причини та особливості, а також умови результативності

Четвертий етап - інтерпретація даних

Інтерпретація педагогом отриманих фактів - основний шлях розуміння дитини, її поведінки та прогнозування перспектив розвитку

П'ятий етап - цілеутворюючий

Він передбачає визначення актуальних освітніх та корекційних завдань для дитини

Результати діагностики використовуються переважно для виявлення сильних сторін дитини і визначення перспектив її розвитку. Отримана в результаті діагностики інформація та зроблені на її основі висновки допомагають педагогу припустити можливі дії дитини в різних ситуаціях і зрозуміти, які досягнення дитини слід всіляко підтримати і розвивати далі, в чому саме потрібно надати цій дитині допомогу

Оцінка ефективності DS-діяльності

Ефективність DS

Якість (*Qualitycontrol*)
«Контроль якості»

Дієвість (*Effectiveness*)
Здійснювати дії, отримуючи результат

Результативність (*Efficacy*)
Здійснювати «правильні» дії

Економічність (*Efficiency*)
Здійснювати дії «правильним»
способом

Мистецтво педагога полягає в тому, щоб відкрити перед кожною дитиною перспективи її розвитку, зазначити ті сфери, де вона може проявити себе, досягти значних успіхів, черпати сили з цього джерела, щоб в цілому особистість формувалася повноцінною, збагаченою, неповторною

УСПІХІВ ВАМ !

